

Доній В.С.,
викладач кафедри
інформаційної, бібліотечної та архівної
справи ВП «МФ КНУКіМ»,
м. Миколаїв

ТВОРЧИСТЬ О. ДОВЖЕНКА В КОНТИНИУМІ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНЦІВ

Історико-культурна спадщина, безумовно, відіграє провідну роль у збереженні минулого, формуванні історичної пам'яті, становленні національної ідентичності та свідомості. Візуальний компонент, звичайно, відображає історичне минуле, проте активно формує суспільні погляди громадян саме нематеріальна культурна спадщина, одним з проявів якої і є література.

Вивчення літературно-культурної спадщини розширює простір сучасного наукового пошуку, органічно доєднується до контексту світоглядних цінностей, формує у суспільній свідомості історичну пам'ять, яка сприяє збереженню всього комплексу знань, відтворенню справедливості, відновленню більш повної картини минулого через матеріальне та духовне надбання народу.

Сучасний дискурс української гуманітаристики, зокрема постколоніальні дослідження та «Memory studies» (студії пам'яті), зосереджено навколо питань щодо самостворення української літератури й культури, нелегкого визволення з-під імперського домінування і складного подолання власних комплексів, засвоєння різномірної культурної спадщини, реінтерпретації літературно-мистецьких цінностей і канонів та формування діалогічного простору як передумови входження у світовий контекст стали основними проблемами

Постколоніальна теорія привертає увагу провідних сучасних вітчизняних фахівців у галузі історичних наук С. Величенко, І. Грабовської, В. Доліда, С. Трояна, Н. Яковенко тощо, літературознавців М. Павлишина, Т. Гундорової, П. Іванишина, Д. Наливайка, С. Павличка, Л. Потапенко, О. Юрчук та інших. Проблема історичної пам'яті, її характерні риси та особливості формування, етимологія та форми вираження цього феномену висвітлюються в наукових доробках вітчизняних учених О. Бойка, І. Гирича, В. Гриневича, Я. Грицака, Л. Зашкільняка, А. Киридон, І. Колесник, Л. Нагорної, О. Удада, С. Єсельчика, Н. Яковенко.

Застосування нових літературознавчих поглядів у прочитанні та перепрочитанні текстів дає змогу деконструювати їх, крізь призму проблеми збереження національних концептів за умов світової глобалізації. Довженкознавці сучасного українського періоду зосереджують свою увагу на проблемах національної психології, трансформації ментальності українського народу, індикації історичної та культурної пам'яті в кіноповістях та сценаріях О. Довженка.

Вагоме місце належить неординарній постаті О. Довженка, творчість якого досліджується з погляду його вартості в літературі, кіномистецтві. Літературно-мистецька спадщина О. Довженка – це значний внесок не тільки в українську, а й світову культуру, що є основою сучасного кінематографічного мистецтва. Митець був непересічною і багатогранною особистістю з надзвичайним бажанням творити справді цінні твори, які б допомогли суспільству зрости на рівень вище. О. Довженко був письменником, кінодраматургом, режисером, сценаристом, поетом, публіцистом, журналістом, художником, педагогом, мислителем. Митець створив 17 фільмів, 15 літературних сценаріїв і кіноповістей, більше 30 оповідань і новел, 2 п'єси, писав публіцистичні статті, які були присвячені питанням розвитку кіномистецтва.

О. Довженко збагатив скарбницю світової культури реалістичними й одночасно глибокими філософсько-поетичними фільмами та кіноповістями, які відкрили тогочасну дійсність, але відтворюючи специфіку ментальності українського народу. Митець шедеврально репрезентує національні концепти українського народу. Адже світосприйняття, світобачення, характер митця формувалися на моралі, етиці, психології, філософії українців. Архетипні поняття українського народу, їхній глибокофілософський зміст увібрав у себе О. Довженко завдяки любові до рідної мови, української пісні, повазі до національних традицій, звичаїв та обрядів. Ці першоджерела відбивають ідеали, прагнення, дух народу, своєрідність національної психології, що в подальшому стали основою парадигми Довженківських архетипів. Яскравим підтвердженням цього є слова видатного французького культурного діяча Б. Аменгаля: «Його творчість – неповторна. Він родоначальник нового не тільки в кіно, а й у літературі. Дякую українському народові за те, що він дав світові такого великого митця, як Довженко» [4; 20].

О. Довженко в кіноповістях «Земля», «Звенигора», «Арсенал», «поема про море» презентує традиційні культурні парадигми, соціокультурні зразки поведінки нашої нації, акцентуючи увагу на таких рисах, які дають можливість глибше і детальніше з'ясувати національну своєрідність, самоідентифікувати українську націю, виокремити її культуру та духовність.

Через демонстрацію сукупності цінностей, звичок, дій у повістях «Зачарована Десна», «Україна в огні» осмислюється буття народу, що є однією з найважливіших складових формування свідомості як такої, котра звертається до самої себе і також є підґрунтям власної осмисленості, що трансформується в національну самоідентифікацію.

У творчому доробку О. Довженка постійно відчувається особлива відвертість автора, завдяки якій здійснюється комунікативний зв'язок тексту з реальним читачем і в цьому полягає, власне, авторська оригінальність. Необхідно підкреслити, що екзистенційні складові української національної свідомості трансцендуються із ментальної “традиційності”, “автентичності”, “справжності”, “вдачі”, “складу мислення” та знаходять зображення у творах.

Список використаних джерел:

1. Залеська Онішкевич М. Л. О. Довженко: Поет і фільмар [Текст] / Л. Залеська Онішкевич // Сучасність: література, мистецтво, суспільне життя. – Мюнхен, 1974. – Ч. 1 (157). – С. 118-119.
2. Лавріненко Ю. Олександр Довженко [Текст] / Ю. Лавріненко // Українське слово: хрестоматія укр. літ. та літературної критики ХХ ст.: У 3-х кн. Кн. 2. – К., 1994. – С. 37–71.
3. Марочко В.І. Зачарований Десною: Історичний портрет Олександра Довженка [Текст] / Василь Іванович Марочко. – К: Видавничий дім «КМА», 2006. – 285 с.
4. Обрії Довженкового світу: до 120-ти річчя від дня народження :методико- бібліографічний матеріал / Закарпат. обл. б-ка для дітей та юнацтва; уклад. Л. С. Горай, Д. М. Гартнер, І. М. Палаташ – Ужгород, 2014. – 41 с.
5. Тримбач С.В. Олександр Довженко: Загибель богів: ідентифікація автора в національному часопросторі [Текст] / Сергій Васильович Тримбач. – Вінниця: Глобус-Прес, 2007. – 800 с.

Дричак С. В.,
завідувач НЛ «Рекламно-інформаційної
діяльності» ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені
Василя Стефаника»,
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНЦІВ В ДІАСПОРІ (НА ПРИКЛАДІ США ТА КАНАДИ)

У даному науковому доробку здійснюється спроба висвітлення функціонування становлення руху громадських культурно-просвітницьких організацій українців за межами сучасної України. Загальною тезою є та, котра стверджує: сучасна українська літературна мова, яка утвердилася з початком ХХ століття, є результатом взаємодії двох її варіантів – східноукраїнського (мова творів Тараса Шевченка) та західноукраїнського (мова творчості Івана Франка, Лесі Українки). Отже, природно вважати, що кожна із вище перерахованих гілок українства мала свої особливості у розвитку та особливостях становлення, протягом останніх століть вони зберігали свою, властиву лише їм специфіку у різноманітних сферах життя: культурній, державно-політичній, соціальній, етнічній (етнографічній).